

Ubóstwo energetyczne to problem, który jest z nami od dawna, ale tegoroczny sezon grzewczy go uwypuklił. Na eskalację zjawiska wpłynęła sytuacja geopolityczna na świecie i związany z nią kryzys energetyczny. Kogo ten temat dotyczy? Co urząd miasta lub gminy może zrobić, żeby poprawiać sytuację mieszkańców? Od jakich działań zacząć? Dyskusję na ten temat otworzyła niedawno Warszawa, odpowiadając na pytania dotyczące ubóstwa energetycznego w raporcie opracowanym przez Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć i Instytut Reform.

Z ubóstwem energetycznym mamy do czynienia, gdy utrzymanie komfortowej temperatury w domu staje się wyzwaniem i nie stać nas na ogrzanie domu zimą lub schłodzenie go latem do temperatury nieprzekraczającej 30 stopni, zgodnie z zaleceniami Światowej Organizacji Zdrowia. W definiowaniu zjawiska przyjmuje się wiodącą rolę trzech czynników: niskich dochodów, wysokich kosztów energii i niedostatecznie dobrego stanu energetycznego budynku, co wiąże się z rodzajem źródła ciepła – istotną kwestią jest przyłącze do sieci ciepłowniczej. Czwarty czynnik, który warto wziąć pod uwagę to sytuacja życiowa danej osoby oraz lokalne otoczenie. Temat ubóstwa energetycznego dotyczy zarówno miast, jak i terenów wiejskich, i w każdym z tych miejsc ma swoją lokalną specyfikę.

Jak zjawisko ubóstwa energetycznego wygląda w Warszawie?

Przygotowanie „Analizy społeczno-polityczna dotycząca ubóstwa energetycznego w Warszawie*” miało na celu wstępną diagnozę sytuacji na poziomie miasta oraz przygotowanie rekomendacji do dalszych działań. Naświetlenie sytuacji o tym wieloaspektowym zjawisku wymagało zebrania danych z różnych źródeł, w tym od dzielnicowych Ośrodków Opieki Społecznej, i o różnym charakterze – zastanych i empirycznych.

Przykład Warszawy pokazuje również, że zjawisko ubóstwa energetycznego w mniejszym lub większym stopniu występuje na całym badanym terenie, ale dominująca przyczyna może mieć różne podłoże w zależności od dzielnicy. Na przykład, na Wawrze, gdzie przeważają domy jednorodzinne, jest to kwestia źródła ciepła i braku przyłączenia do sieci ciepłowniczej. W takich dzielnicach, jak Praga Płd., Praga Pn., Targówek, Białołęka czy Wola przyczyną bywa zarówno trudna sytuacja ekonomiczna gospodarstw domowych, jak i zły stan energetyczny budynków. Ubóstwo energetycznie nie jest zupełnie obcym zjawiskiem również w dzielnicach uważanych za „bardziej bogate” jak Ursynów i Śródmieście, choć tutaj geneza problemu ma jeszcze inne podłoże. Zdarza się, że duże, kosztowne do ogrzania mieszkania zajmują emeryci, którzy wcześniej dzielili je z liczną rodziną lub ich dochód był znacznie wyższy niż obecnie i nie mieli problemu z opłaceniem rachunków, a teraz sytuacja się zmieniła. Występowania podobnych zależności można też szukać w innych miastach.

Na terenach wiejskich główną przyczyną może być brak przyłączenia do sieci, ale również powierzchnia i stan energetyczny domu i niskie dochody.

W dotarciu do osób najbardziej narażonych na ubóstwo energetyczne i potrzebujących wsparcia pomaga bezpośrednia lub pośrednia znajomość danej społeczności.

Jakie działania może podejmować urząd miasta lub gminy?

Wnioski z analizy mogą posłużyć jako odpowiedź dla zróżnicowanych pod względem wielkości czy typu zabudowy gmin, jak radzić sobie z problemem z poziomu lokalnego. Jak na bazie analizy powstały pomysły dla władz samorządowych?

Kompleksowe zajęcie się problemem ubóstwa energetycznego będzie możliwe poprzez:

- stałe gromadzenie lokalnych danych i standaryzację danych krajowych dotyczących zjawiska;
- utworzenie komórki zajmującej się monitorowaniem zjawiska lokalnie;
- pogłębianie wiedzy o lokalnej społeczności np. poprzez bezpośrednie pytanie o doświadczenie ubóstwa energetycznego;
- inwestowanie w odpowiednie kadry i budowanie interdyscyplinarnych zespołów, które łączyłyby kompetencje techniczne, społeczne i wiedzę o wsparciu finansowym;
- działanie w oparciu o lokalne podmioty, przede wszystkim wykorzystanie doświadczenia pracowników socjalnych w dotarciu do osób najbardziej zagrożonych ubóstwem energetycznym, ale także lokalnych organizacji społecznych czy grup sąsiedzkich;
- pośrednie (kaskadowe – np. dotarcie do danej grupy poprzez lokalne organizacje, sąsiadów, do dziadków przez wnuki itp.) i bezpośrednie działania edukacyjno-informacyjne o racjonalnym zarządzaniu energią w podziale na grupy docelowe – takie jak seniorzy czy rodzice.

Dlaczego warto działać lokalnie?

Przyjrzenie się problemowi ubóstwa energetycznego z poziomu urzędu miasta czy gminy pozwoliłoby na bardziej precyzyjne namierzenie problemu i określenie grup szczególnie narażonych.

- W przeciwdziałaniu skutkom ubóstwa energetycznego bardziej sprawdza się podejście, które opiera się na byciu bliżej obywatela, niż takie, które zakłada więcej osób pośredniczących w procesie w danym urzędzie i finalnie decydenci mało wiedzą o społeczności, którą reprezentują. Taka postawa pozwala na lepsze rozeznanie problemu na poziomie lokalnym, a to z kolei ułatwi urzędowi miasta czy gminy operacjonalizację definicji ubóstwa energetycznego i sięganie po środki, które pozwolą na dotarcie do najbardziej potrzebujących – mówi Alicja Piekarz z Polskiej Zielonej Sieci, współautorka raportu.

- Warto, aby jak najwięcej władz lokalnych podejmowało próbę zbierania i aktualizowania lokalnych danych dotyczących ubóstwa energetycznego. Takie informacje mogłyby być następnie przekazywane do poziomu władz regionalnych i krajowych i dawać rzetelną wiedzę o zjawisku. Dobrym ruchem byłoby też wyodrębnienie komórki odpowiedzialnej za monitorowanie zjawiska lokalnie i interdyscyplinarnie: pod kątem społeczno-ekonomicznym, jakości powietrza, polityki energetycznej, a także postępującej zmiany klimatu – dodaje dr Justyna Orłowska z Polskiej Zielonej Sieci, współautorka raportu.

W przypadku rosnących kosztów energii i braku przyspieszenia w podejmowaniu działań termomodernizacyjnych oraz braku systemowych propozycji problem będzie narastał. Istotna jest więc współpraca na poziomie samorządowym i rządowym, polegająca na uzupełnianiu się działań w tworzeniu i realizacji programów wsparcia.

Źródło: IP